

Sygn. akt IV CSK 29/08

**WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

Dnia 25 kwietnia 2008 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Iwona Koper (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Grzegorz Misiurek

SSN Dariusz Zawistowski

Protokolant Izabela Czapowska

w sprawie z powództwa Zespołu Elektrowni O. SA w O.
przeciwko Węglowi B. SA w B.
o zapłatę kwoty 542.334,44 zł,
po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej
w dniu 24 kwietnia 2008 r.,
skargi kasacyjnej strony pozwanej
od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]
z dnia 6 września 2007 r., sygn. akt [...],

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania pozostawiając temu
Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania kasacyjnego.**

Uzasadnienie

Wyrokiem z dnia 5 maja 2007 r. Sąd Okręgowy w L. zasądził od pozwanego Węgla B. Spółki Akcyjnej w B. na rzecz powoda - Zespołu Elektrowni O. Spółki Akcyjnej w O. kwotę 542.334,44 zł z ustawowymi odsetkami i kosztami procesu.

Sąd Okręgowy ustalił, że strony łączyła umowa spedycji nr 84/W/2002 r. Zgodnie z umową pozwany zobowiązał się do wykonywania usług spedycyjnych związanych z przewozem miazgi węglowej w relacji stacja nadania J. - stacja przeznaczenia O., w szczególności przez zawarcie z przewoźnikiem umowy o przewóz, czuwanie nad przebiegiem i warunkami umowy przewozu, powiadomienie powoda o przewidywanych lub zaistniałych przeszkodach w przewozie oraz dokonywanie rozliczeń z przewoźnikiem za dokonaną usługę przewozową. Pozwany przyjął ponadto odpowiedzialność za terminowe regulowanie należności w stosunku do przewoźnika wynikających z umowy przewozu. W realizacji umowy pozwany występował jako nadawca przesyłek lub spedytor. Przesyłki zostały dostarczone powodowi i odebrane przez niego bez zastrzeżeń. Wystawione z tego tytułu przez pozwanego faktury zostały przez powoda zapłacone. Jako podmiot, który opłaca należności przewozowe pozwany wskazał w listach przewozowych Przedsiębiorstwo Handlowe O. spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w P. W dniu 31 stycznia 2003 r. przewoźnik PKP CARGO S.A. wezwał powoda do uiszczenia kwoty 658.324,21 zł. tytułem należności przewozowych. Powód, który zapłacił pozwanemu wszystkie należności przewozowe odmówił zapłaty. Prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w L. z dnia 21 lipca 2004 r. zasądzono na rzecz PKP CARGO S.A. od powoda i pozwanego in solidum tytułem należności przewozowych kwotę 658.324,161 zł. W wykonaniu tego wyroku powód zapłacił PKP CARGO S.A. kwotę 542.334,44 zł.

Na tej podstawie Sąd Okręgowy uznał, że pozwany nie wywiązał się z łączącej strony umowy spedycji, której cel obejmował skuteczne wykonanie przez pozwanego wszelkich wynikających z niej zobowiązań w tym zlecenia dokonania płatności na rzecz przewoźnika. Jego odpowiedzialność oparta jest więc na przepisie art. 471 k.c. Do roszczeń opartych na tej podstawie znajdują

zastosowanie ogólne przepisy kodeksu cywilnego o przedawnieniu. Przyjął, że określony w art. 118 k.c. trzyletni termin przedawnienia roszczeń powoda związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej rozpoczął bieg w dniu 8 listopada 2006 r., w którym powód zwrócił się do pozwanego z wezwaniem do naprawienia szkody powstałej wskutek ponownej zapłaty już raz uiszczonych należności i nie upłynął do wytoczenia powództwa w listopadzie 2006 r. Sąd Okręgowy nie uwzględnił zgłoszonego przez pozwanego zarzutu przedawnienia. Stwierdził, że gdyby przyjęć, zgodnie z poglądem pozwanego, że w sprawie ma zastosowanie art. 803 k.c. przewidujący roczny termin przedawnienia, to dniem wykonania zlecenia, od którego termin ten zacząłby bieg, byłby dzień uiszczenia przewoźnego na rzecz PKP CARGO S.A. W sytuacji zaś gdy pozwany do tej pory nie zapłacił należności przewoźnikowi, rozpoczęcie biegu okresu przedawnienia w ogóle by nie nastąpiło.

Wyrokiem dnia 6 września 2007 r. Sąd Apelacyjny oddalił apelację pozwanego od powyższego wyroku, opartą na zarzutach naruszenia art. 328 § 2 k.p.c., 803 § 1 i 2 k.c. i art. 471 k.c. w zw. z art. 794 § 1 k.c., art. 353 w zw. z art. 353¹ k.c. oraz 471 k.c. oraz art. 118 i 120 § 1 zd. 1 k.c. W jego uzasadnieniu wskazał, że mimo licznych zarzutów apelacja zmierza w istocie do wykazania, że roszczenie powoda jest roszczeniem z umowy spedycji, które ulegało przedawnieniu przy zastosowaniu terminów z art. 803 k.c. Pogląd ten nie znalazł uznania Sądu Apelacyjnego, który podzielił w całości motywy wyroku Sądu Okręgowego.

W skardze kasacyjnej pozwany zarzucił naruszenie:

- 1/ art. 794 § 1 k.c. w zw. z art. 471 k.c. przez błędną wykładnię polegającą na przyjęciu, że roszczenie dającego zlecenie spedycyjne, będącego jednym ze współdłużników odpowiedzialnych względem osoby trzeciej na zasadzie in solidum, skierowane wobec spedytora będącego drugim współdłużnikiem, o naprawienie szkody wyrządzonej nienależytym wykonaniem przez spedytora umowy, nie jest roszczeniem z umowy spedycji w rozumieniu tych przepisów;

- 2) art. 803 § 1 i 2 k.c. poprzez ich niezastosowanie jako podstawy określenia terminu przedawnienia oraz jako podstawy określenia początku biegu terminu przedawnienia roszczeń powoda o naprawienie szkody wyrządzonej nienależytym wykonaniem przez pozwanego umowy spedycji;
- 3) art. 118 k.c. przez niewłaściwe zastosowanie w sytuacji, gdy jego zastosowanie wyłączał art. 803 § 1 k.c.
- 4) art. 120 § 1 k.c. zd. 1 przez niewłaściwe zastosowanie do określenia początku biegu terminu przedawnienia mimo, że jego zastosowanie wyłączał jako przepis szczególny art. 803 § 2 k.c.

Wnosił o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania lub jego uchylenie i orzeczenie co do istoty sprawy przez oddalenie powództwa oraz zasądzenie kosztów postępowania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Przepis art. 794 § 1 k.c. ujmuje przedmiot zobowiązania spedytora świadczącego usługi spedycyjne szeroko, obejmując nim poza świadczeniem polegającym na wysłaniu przesyłki i jej odbiorze także dokonanie innych usług związanych z przewozem przesyłki. W świetle motywów zaskarżonego wyroku nie budzi wątpliwości jego stanowisko odnośnie do kwalifikacja łączącej strony umowy jako umowy spedycji, w której przedmiot zobowiązania pozwanego jako spedytora obejmował w ramach innych usług związanych z przewozem przesyłki między innymi dokonywanie rozliczeń z przewoźnikiem za wykonaną usługę przewozową oraz przyjęcie odpowiedzialność za terminowe regulowanie należności w stosunku do przewoźnika. W sprawie niesporny był fakt nie wywiązania się przez pozwanego tych obowiązków trafnie oceniony przez sądy orzekające jako nienależyte wykonanie umowy spedycji, uzasadniające odpowiedzialność pozwanego za szkodę doznaną z tego tytułu przez powoda. Oczywistą konsekwencją tego jest uznanie, że dochodzone przez powoda roszczenie odszkodowawcze jest roszczeniem z umowy spedycji w rozumieniu art. 803 § 1 k.c.

Zawarta w przepisach art. 117 do 125 k.c. regulacja przedawnienia roszczeń majątkowych nie ma charakteru zupełnego, gdyż kwestii tej dotyczą także inne przepisy zarówno kodeksowe jak i pozakodeksowe, którym z uwagi na charakter

przepisów szczególnych w rozumieniu art. 118 k.c. przysługuje przed nią pierwszeństwo stosowania. Przepisy te, do których należy art. 803 k.c., określają odmiennie niż przyjęto to w przepisach ogólnych dotyczących przedawnienia długość okresu przedawnienia oraz wskazują zdarzenia początkujące bieg terminu przedawnienia, wyłączając tym samym w zakresie roszczeń objętym ich unormowaniem stosowanie przepisów art. 118 i 120 k.c.

Przewidziany w art. 803 § 1 k.c. roczny termin przedawnienia dotyczy wszystkich roszczeń wynikających z umowy spedycji. W pełni zasadnie podnosi więc skarżący, że przepis ten powinien być znaleźć zastosowanie do roszczenia powoda o naprawienie szkody wynikłej z nienależytego wykonania umowy spedycji, a tym samym błędne było oparcie rozstrzygnięcia w sprawie na przepisie art. 118 k.c. i przyjęcie na tej podstawie trzyletniego terminu przedawnienia.

Podstawa skargi kasacyjnej jest uzasadniona także w zakresie podnoszonych w niej zarzutów naruszenia art. 803 § 2 i 120 § 1 zd. pierwsze k.c.

Mogące powstać przy określaniu dnia wymagalności poszczególnych roszczeń wynikających z umowy spedycji wątpliwości usuwa przepis art. 803 § 2 k.c., który określa dzień od jakiego zaczyna biec dla nich przedawnienie. Dla wszystkich roszczeń, z wyjątkiem roszczeń z tytułu uszkodzenia lub ubytku przesyłki oraz z tytułu całkowitej utraty przesyłki lub jej dostarczenia z opóźnieniem bieg przedawnienia rozpoczyna się od dnia wykonania zlecenia. Użyte w art. 803 § 2 in fine sformułowanie „we wszystkich innych wypadkach”, w których termin przedawnienia zaczyna biec od dnia wykonania zlecenia, dotyczy na gruncie tego przepisu wszystkich roszczeń z wyjątkiem wymienionych w nim wypadków obejmujących roszczenia, dla których przepis ustala inny dzień od jakiego zaczyna biec przedawnienie.

Dokonując wykładni art. 803 § 2 k.c. trzeba przy tym mieć na względzie, iż zgodnie z dyrektywami wykładni systemowej, jej rezultat nie może prowadzić do ograniczenia realizacji normy zawartej w jego § 1 ustalającym jednoroczny termin przedawnienia dla wszystkich, bez wyjątków, roszczeń wynikających z umowy spedycji. Założenie spójności norm funkcjonujących w ramach jednego przepisu przemawia za przyjęciem, że wszystkie roszczenia z umowy spedycji przedawniają

się w terminie rocznym, który poza wyjątkami wprost wskazanymi w § 2 art. 803 k.c., rozpoczyna bieg od dnia wykonania zlecenia spedycyjnego. Określony w art. 803 § 1 k.c. termin przedawnienia biegnie od momentów podanych w art. 803 § 2 k.c. bez względu na to, czy i kiedy osoba uprawniona dowiedziała się o powstaniu faktu uzasadniającego jej roszczenie.

Za przyjętym kierunkiem interpretacji art. 803 § 2 in fine przemawia cel ustanowionej w nim regulacji prawnej, którym jest definitywne wyjaśnienie sytuacji prawnej stron umowy spedycji i usunięcie ich wątpliwości co do wzajemnych roszczeń w stosunkowo krótkim czasie po wykonaniu czynności stanowiących przedmiot zlecenia spedycyjnego (tak również Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 18 listopada 1999 r., I CKN 209/98, OSP 2000, nr 12, poz. 184). Szczególne, krótkie terminy przedawnienia są charakterystyczne dla roszczeń powstających w obrocie gospodarczym.

Prowadzi to do wniosku, że roszczenie dającego zlecenie przeciwko spedytorowi o naprawienie szkody wynikłej z niewykonania objętego przedmiotem zobowiązania spedytora obowiązku dokonania rozliczeń z przewoźnikiem za dokonaną usługę przewozową przedawnia się w terminie rocznym określonym w art. 803 § 1 k.c., który zgodnie z art. 803 § 2 k.c. rozpoczyna bieg od dnia wykonania zlecenia spedycyjnego.

Z przyczyn wyżej wskazanych, Sąd Najwyższy w obecnym składzie, kierując się przytoczoną wcześniej argumentacją, nie podziela stanowiska wyrażonego przez Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 10 kwietnia 2008 r., IV CSK 22/08, w którym przyjęto, iż użyte w art. 803 § 2 k.c. sformułowanie „we wszystkich innych wypadkach” odnosi się tylko do sytuacji, w której zlecenie zostało co prawda wykonane, ale niewłaściwie np. opłata przewożonego została uiszczona tylko częściowo. Hipoteza tego przepisu nie obejmuje natomiast wymagalności roszczeń w przypadku zaniechania wykonania „wszystkich innych” obowiązków z umowy spedycji, zaś brak regulacji szczególnej tej materii powoduje, że w grę wejdą zasady ogólne dotyczące wymagalności ustanowione w art. 120 § 1 k.c.

Wykonanie zlecenia w rozumieniu art. 803 § 2 k.c. oznacza realizację czynności składających się na świadczenie spedytora umożliwiające osiągnięcie

celu w postaci dostarczenia przesyłki odbiorcy i jej odbioru. Zlecenie polegające na wysłaniu przesyłki, o którym jest mowa w art. 794 § 1 k.c. jest wykonane, gdy wykonane zostały czynności związane z realizacją tego celu (powołany wyżej wyrok SN z dnia 18 listopada 1999 r.).

Uznanie, zgodnie z poglądem prezentowanym w zaaprobowanym przez Sąd Apelacyjny wyroku Sądu Okręgowego, że dniem wykonania zlecenia rozpoczynającym bieg terminu przedawnienia jest dopiero dzień uiszczenia przewoźnego przez spedytora, który zobowiązał się w umowie spedycji do dokonania z przewoźnikiem rozliczeń za przewóz przesyłek, przekreślałoby cel regulacji zawartej w art. 803 § 2 k.c. Przy takiej bowiem jego wykładni do czasu dokonania zapłaty przewoźnego – chociażby nastąpiła ona w terminie bardzo odległym od zakończenia przez spedytora czynności związanych z wykonaniem zlecenia spedycyjnego - przedawnienie by nie biegło, a w razie braku zapłaty należności przewozowych przedawnienie w ogóle by nie następowało, co stałoby w oczywistej sprzeczności z zasadą przedawnienia roszczeń majątkowych.

Kierując się powyższym Sąd Najwyższy w uwzględnieniu skargi kasacyjnej orzekł jak w sentencji (art. 398¹⁵ § 1 zd. 1 k.p.c.).